

Helena Motoh

Univerza na Primorskem, Titov trg 4, SI-6000 Koper
helena.motoh@guest.arnes.si

Olimpizam s kineskim karakteristikama: interkulturalni problem

Sažetak

Stota je obljetnica obnove olimpijske ideje postavila pitanje o europejstvu olimpijskog ideala u globaliziranoj stvarnosti – stota je Olimpijada, 1996. godine, bila poklonjena rodnom gradu tvrtke Coca-Cola, dok Atena sve do 2004. godine nije dobila priliku proslaviti obljetnicu, a Olimpijske igre 2008. godine održale su se u Kini. Olimpijska je ideologija u kineskom kontekstu poprimila oblik slavljenja dične kineske tradicije. Rad analizira pitanja vezana uz te zadnje Olimpijske igre te ih istražuje iz perspektive interkulturalne filozofije. Kao prvo, analizira se ideja grčkog podrijetla Olimpijskih igara u svom imanentnom kasno-devetnaestostoljetnom eurocentričnom kontekstu te ju se uspoređuje s kineskom reinterpretacijom. Kao drugo, ideje usavršavanja tijela uspoređuju se u tim dvjema tradicijama (olimpizam i kineska misao), pri čemu je posebna pažnja poklonjena vezi između vlastitog rada na tijelu i interesa države/nacije. Naposljetku, olimpijska se ideologija analizira kroz svoj odnos prema interkulturalnim pitanjima te su Olimpijske igre u Pekingu 2008. godine interpretirane kao znak smjene paradigme u olimpijskoj ideologiji.

Ključne riječi

Olimpizam, post-olimpizam, Kina, eurocentrizam, olimpijski pokret

Olimpijske igre u Pekingu ove su godine bile prisutne u medijima i općoj svijesti prije svega u kontekstu brojnih debata o poštovanju ljudskih prava u Narodnoj Republici Kini, a, osim toga, kineska država sa svojom brzo rastućom ekonomijom i očitim pokazivanjem svoje moći i uspjeha postala je i objekt globalne fascinacije. Pored tih dviju tematika, pekinška olimpijada počela je i novo preispitivanje o karakteru i biti olimpizma u novom globaliziranom svijetu. Prije svega, pekinška olimpijada, tek treća u povijesti ljetnih igara u Aziji, donijela je čitav niz dilema u vezi s navodno grčko-europskim značajem igara i ideologije olimpizma. U ovom tekstu pokušat ću pokazati koje su teme interkulturalnog značenja bile istaknute u vrijeme posljednjih olimpijskih igara i analizirati kakav je doprinos osobitih karakteristika pekinških igara u promjenama političke ekonomije olimpijade i u samoj ideologiji olimpizma. U toj analizi kao najvažniji će se istaknuti koncepti olimpizma i post-olimpizma te problematika kineskog shvaćanja olimpizma u njegovu povijesnom razvoju.

Eurocentrizam u počecima olimpijskog pokreta

Kad promatramo funkcioniranje olimpijskih igara i njihovu ideološku osnovu, čitava serija indikacija upućuje nas na to da unatoč njihove nazivne decentralnosti i transnacionalnosti ipak gravitiraju prema određenom centru ili

barem prema nekoliko ovakvih centara. U nastavku ću pokušat pokazat u kojoj je mjeri olimpizam u svojim počecima eurocentrična koncepcija i u kojoj se mjeri ovaj eurocentrizam odražava u doba globalizacije olimpijskih igara. Eurocentrizam, kao diskurzivna forma, sve od Heglove *Filozofije povijesti* shvaća geografiju svijeta u vidu nekakve pseudo kronologije napretka i objašnjava različite društvene poretke kao stupnjeve na ljestvici napretka, koje su naravno određene prema kriterijima povijesti europskog kontinenta. U takvoj kategoriziranoj historičnoj shemi, samoidentificirana »Europa« prisvaja si pažljivo odabrana poglavlja povijesti Mediterana – gdje ulogu mističnog početka odigrava egipatska država, a kao povijesni početak Europe uvijek se spominju grčki polisi. Nakon toga se povijest Europe seli prema Zapadu i dopunjava se s pojavom suvremenih nacionalnih država na krajnjim granicama kontinenta. Uz to, pojavljuje se i argumentacija, koju Amin naziva »kulturalističkom koncepcijom« jer objašnjava razlike u porecima s nepromjenljivim konstantnim »kulturnim razlikama«:

»Po ovoj tezi kulture su nosioci transhistoričkih invarijanata, koje su zaslužne za raznolikost putova kojima idu različite kulture: za blokadu nekih među njima i za inovativni razvoj drugih. Ove invarijante služe objašnjavanju moderne Europe time da njezin izvor traže u 'antičkoj Grčkoj', čija se racionalnost suprotstavlja misticizmu 'Orienta', ili ga traže u kršćanstvu (osobito u njegovoj protestantskoj varijanti) ili čak u genima 'rase'.«¹

Ali eurocentrizam, kao što to pokazuje Samir Amin u svojoj poticajnoj knjizi *L'Eurocentrisme: Critique d'une ideologie* (*Eurocentrizam: kritika jedne ideologije*, 1988) nije tek zbroj pogrešnih zapadnih predrasuda i grešaka o drugim narodima i kulturama. Eurocentrizam, naglašava Amin, jest »specifično moderni fenomen, kojeg korijeni idu u povijest sve do renesanse, ali se nije razmahao do 19. stoljeća«. Poticajni faktori, koji su u 19. stoljeću omogućili da eurocentrizam postane utjecajna koncepcija, bili su prije svega kolonijalizam i razvoj suvremenog industrijskog kapitalističkog ekonomskog poretka. Mogli bismo tvrditi da je eurocentrizam kao ideološka struktura modernizma bio ugrađen već u same temelje teoretske podloge olimpijskih igara modernog doba. Jedan od poticaja baruna Pierra de Coubertina prilikom stvaranja modernih olimpijskih igara bila je baš vjera u inherentni heroizam grčke antike kao najbolji model za suvremena natjecanja među nacijama i nacionalnim državama. Prema tome, iako se igre više nisu održavale u grčkoj Olimpiji, trebale su sačuvati svoju navodno grčku bit. Za Coubertina, krajem 19. stoljeća, nekoliko desetljeća nakon arheološke restauracije Olimpije, baš je ovaj »grčki duh« bio ono što je Europi tog razdoblja – u vrijeme početka konflikata među novim nacionalnim državama – nedostajalo. Ideja o oživljavanju olimpijskih igara u Coubertinovo vrijeme nije bila nova. Francuska republika nakon revolucije održala je tri sportska skupa koji su bili nazvani »olimpijada republike« (*L'Olympiade de la République*), pokušavajući, prije svega, time uspostaviti estetsku – a i političku – referenciju na antičko doba. Grčka, kao pradomovina olimpijade, ponovo poprima taj antički model u 30-im godinama 19. stoljeća, kad grčki patriot, pjesnik i časopisni izdavač Panagiotis Soutsos zamišlja rekonstrukciju antičkih igara, koje bi se održavale svake četiri godine u četiri različita grčka grada. Soutsosova² vizija olimpijade služila bi kao temelj na kojem bi grčka država nakon rata za neovisnost izgradila novi ponos i patriotizam, a time bi postigla i šire međunarodno priznanje. Soutsosov prijedlog se ostvario tek 1859. pod pokroviteljstvom Evangelisa Zappasa, no već je, puno prije nego što su se igre konačno održale, grčki olimpijski pokret imao važan utjecaj na druge slične inicijative koje su se počele pojavljivati u to doba. Najznačajnija je bila lokalna olimpijada u engleskom Wenlocku,³ koja se razvila

iz udruge za prosvjetljivanje radničkog i agrarnog stanovništva toga područja, tzv. Poljoprivredne čitalačke udruge Wenlocka. Iako na regionalnom umjesto na nacionalnom nivou, i ovaj je olimpijski pokret bio namijenjen »moralnom, fizičkom i intelektualnom napretku stanovništva«.⁴ Wenločka olimpijada, skup koji je završavao s vrlo neobičnim natjecanjem u skakanju na jedni nozi u dužini 50 jarda, je 1890. godine posjetio Pierre de Coubertin i baš u wenločkom modelu prepoznao model cjelovite fizičke edukacije naroda, kojim bi se mogli poslužiti i Francuzi u pothvatu samoojačanja nakon sramotnog poraza u francusko-pruskom ratu (1870–1871).

Ova nova okupljanja sportaša, koja su dovela do Coubertinovog modela olimpijade modernog doba, referirala su na olimpijske igre antičke Grčke kao na model za jačanje samopouzdanja, identiteta i snage pojedinačnih nacija. Naravno, Coubertinov model, a jednako i druge prethodne »olimpijades«, u svojoj rekonstrukciji promašuje važne elemente grčkih igara u Olimpiji – njihov ritualni izvor i činjenicu da grčke polise nimalo ne možemo izjednačiti s nacionalnim državama moderne Europe. Ali važnost koju sport dobiva u potrazi za novim nacionalnim identitetima i jačanju pojedinačnih nacija, upućuje na drugu, veoma grčku ekvivalenciju koju ovo razdoblje evocira, naime, metaforičko izjednačivanje između sporta i ratovanja. Iako u vrijeme igara vlada zapovijed mira, ono što se događa u sportskim borbama – iako kontroliranim pravilima i maksimumom o sudjelovanju i pobjedi – ipak podsjeća na rat među nacijama. Ovu dvojnost: ostvariti moć pojedinačnih nacija i u isto vrijeme postizati međunarodnu harmoniju, Coubertin shvaća kao bit novog koncepta olimpijskih igara.⁵ Nacrt olimpizma, kao miroljubivog sukobljavanja nacija, oslanja se naravno na politički sustav moderne Europe, naime na konglomerat mononacionalnih država,⁶ a i Coubertin, Francuz, u rekonstrukciji igara vidi prije svega mogućnost za ojačanje vlastite nacije nasuprot velikim kolonijalnim velesilama Europe.

Coubertinova zamisao olimpijskih igara je, uz temeljenje na pretpostavci nacionalnih država, povijesno i geografski specifičnoj za Europu, problematična još u jednom drugom eurocentričnom aspektu. Usprkos deklarativnom internacionalizmu Coubertinovog koncepta olimpizma, baš bismo u njegovom veličanju »grčkosti« mogli vidjeti izraz inherentnog eurocentrizma, ugrađenog u koncept olimpijskih igara modernog doba. Uz to da njegova interpretacija »grčkog duha« više odgovara romantičkom imaginariju 19. stoljeća nego povijesnim faktima, već sam zbor »grčkog početka« Coubertinovu konstrukciju stavlja u kontekst tzv. helenomanije, uspostavljanja geografski neosnovane linearnosti »zapadne« povijesti od mediteranske antike do modernog doba. »Helenomanija« u 19. stoljeću zamjenjuje prethodno obožavanje rimskog imperija te nije slučajno da se ova promjena događa simultano s postupnom

1 Samir Amin, »1492«, *Monthly Review*, srp.–kol. 1992.

2 George R. Matthews, *America's First Olympics: The St. Louis Games of 1904*, University of Missouri Press, Columbia, MO, 2005., str. 43.

3 Isto, str. 48.

4 Str. 49.

5 Cf. Loius Callebat, »The Modern Olympic Games and Their Model in Antiquity«, *International Journal of the Classical Tradition*, vol. 4, br. 4 (lip. 1998.).

6 Coubertin se poziva na »sportsku geografiju«, koja bi bila drugačija od politične geografije te se temeljila na nacionalnim olimpijskim komitetima.

preobrazbom velikih multietničkih europskih imperija u mononacionalne države. Jedna od prvih nacionalnih država koja se poslužila grčkim mitom u potrazi za vlastitom identifikacijom bila je Njemačka. Kao što to sažima James Van Der Laan u svom članku o njemačkom pjesniku Wielandu, Njemačka 18. stoljeća »je interpretirala i reprezentirala antičku Grčku, njezine ljude i umjetnosti, u okviru vlastitih interesa, potreba i ideja; i time konačno stvorila ono što Vico naziva pseudomitovima.«⁷

Eurocentrizam je tako ugrađen u same temelje modernog olimpijskog pokreta – zbog svoje reference na grčku antiku, koja je razumljena i kao izvor europske povijesti i kulture uopće, i zbog toga jer se temelji u političkom poretku nacionalnih država, koji je karakterističan za modernu Europu. Ali – usprkos razvoju olimpijskog pokreta i njegovoj internacionalizaciji – ovaj eurocentrizam se nije smanjio ni tijekom 20. stoljeća, nego se održao i reproducirao i na praktičkoj razini.

Suvremeni olimpijski eurocentrizam

Kineski teoretičar Hai Ren, u svome tekstu o uključivanju kineskih borbanih vještina u olimpijadu,⁸ naglašava empiričke činjenice koje upućuju na perzistentan eurocentrizam olimpijskih igara. Iako neeuropske/neameričke države u sve većem broju sudjeluju na olimpijadama, nakon više od stotinu godina Igara još uvijek predstavljaju samo oko četvrtinu ukupnog broja sportaša. Države Azije, Afrike, Južne Amerike i Oceanije slabo su zastupljene i u upravnim strukturama Olimpijskog komiteta u kojima gotovo polovina članova dolazi iz zemalja Europe i Sjeverne Amerike. Ali euro-američka dominacija u strukturi olimpijskog pokreta najočitije se iskazuje u zastupljenosti ne-euro/američkih gradova kao gradova domaćina olimpijskih igara. Osim Tokija (1964.), Seula (1988.) i ovogodišnjeg Bejinga (2008.), svi su drugi gradovi domaćini u stogodišnjoj povijesti ljetnih olimpijada bili izabrani između europskih, sjevernoameričkih i australskih gradova. Hai Ren tvrdi da i proces homogenizacije (smanjivanja broja disciplina itd.), koji je počeo već prije olimpijade u Pekingu, nije ništa drugo nego još jedna isprika za euro-amerikanizaciju igara:

»Homogenizacija olimpijada znači naglašavanje zapadnih sportskih kultura i izjednačavanje kulturnih razlika vezanih uz lokalne sportove. (...)

Olimpijska kulturna homogenizacija širi i jača poruku da modernizam nužno znači odbacivanje kulturnih tradicija i etničkih sportova i prilagođavanje dominantnim sportovima Zapada.«⁹

Pored Coubertinove eurocentrične »grčke« pretpostavke, i razvoj igara u 20. stoljeću i njihov suvremeni status upućuju na nekakav strukturni euro- ili bolje euroamerocentrizam. Osim empiričkih činjenica koje nabroja Hai Ren, ovakva sklonost vidi se i u drugim, teže mjerljivim faktorima. Na primjer, odnos prema ekonomsko slabijim državama, »državama trećeg svijeta«, koje su u igre – ali ne i u upravne strukture – uključene, ali samo kao kurioziteti s nekoliko sportaša – kao i rastući troškovi sudjelovanja u igrama, to će progresivno još otežati.

Ali još dublje su u strukturu ugrađeni drugi eurocentrični faktori: igre kao takve temelje se na europskom (a ne i na grčkom!) modernom razumijevanju sporta i sportskih disciplina, koje – zanimljivo – nije nimalo slično grčkim konceptima na koje se poziva. U tom duhu i veći dio sportskih disciplina, koje danas sastavljaju olimpijadu, potječe iz Europe te se neeuropskim sportovima vrlo teško uvrstiti u taj izbor, iako su kriteriji na formalnoj razini potpuno

jednakopravni (važna je prije svega što šira zastupljenost pojedinačnog sporta u svijetu). Posljednji neeuropski sport koji je bio prihvaćen u izbor bio je taekwondo i, ako ne ubrajamo kajak kao eskimski sport, osim juda izbor ne obuhvaća niti jedan drugi tradicionalno azijski, afrički ili latinsko-američki sport. Pokušaji da se na olimpijadu kvalificira kineski *wushu*, izbor kineskih borbenih vještina, bili su neuspješni. Baš je primjer *wushua* pokazao da je puno važniji kriterij od zastupljenosti (na posljednjim je igrama, na primjer, kao novi sport uključen BMX) koliko sport odgovara modelu sporta u društvenom kontekstu i metodologiji europske modernističke koncepcije sporta. *Wushu* je sport koji je (iako široko zastupljen na svim kontinentima, osobito kao *gongfu* i *taiji*) ipak vezan uz kontekst tradicionalne kineske filozofije, kozmologije, fiziologije i sl. To znači da nije samo moderno shvaćeni sport, mjerljiva fizička aktivnost, nego da prelazi i kartezijsku distinkciju između duha i tijela i time stvara očite probleme u kvantifikaciji i metodologiji.

Strukturu olimpijskog pokreta zbog toga još uvijek označava paternalistički pristup prema ne-euroameričkim nacijama. Zemljama »trećeg svijeta« treba pomoći da racionaliziraju, organiziraju i okcidentaliziraju svoje sportske tradicije, njihove sportove treba 'civilizirati' i sistematizirati (tako je u modernističkom okviru amerikanizacije Japana nastao judo), treba uspostaviti moderne koncepte sportskog odgoja i kompetitivnih sportova. I napokon, treba ih uključiti u olimpijski pokret kroz model organizacijske jedinice pojedinačne »nacije«.

Kako je olimpizam promijenio Kinu? – Kako će Kina promijeniti olimpizam?

Početkom 20. stoljeća u ovakvo razumijevanje olimpijskog pokreta i sporta uopće, uklopila se i Kina. Nakon klasičnog razdoblja – to jest dinastije Zhou – kad su fizičke vještine bile sastavni dio odgojenosti i kultiviranosti (*wen*) – iako se sportski još uvijek razvijaju, postaju sve manje važni u životu obrazovanih državnih službenika. U vrijeme kad se sadašnji kineski sportovi (osobito *wushu*) razvijaju u zatvorenim krugovima – budističkim samostanima, ratničkim obiteljima i sl. – fizička aktivnost postaje nepristojna liku obrazovanog literata i takav status održava sve do kasnog imperijalnog doba.

Krajem 19. stoljeća, kad je Kina nakon opijumskih ratova prisiljena u polukolonijalni položaj, reformisti počinju baš u ovoj predrasudi tražiti uzrok poniženja Kine, koju označuju kao »bolesnika Istočne Azije« (*Dongya bingfu*). U članku »Izvori snage« (»Yuan qiang«), objavljenom u tianjinskom časopisu u ožujku 1895. godine, Yan Fu objašnjava ovu metaforu:

»Nacija je kao čovjek. Ako pojedinac nije fizički aktivan, tijelo postane slabašno. Ako je osoba fizički aktivna, tijelo će biti jako. Ovo je razumljivo samo po sebi. A kako je s bolesnikom? Ako hoće preko noći ojačati svoje slabašno tijelo, sigurno će pretjerati s vježbom. Ova strategija samo će ubrzati njegovu smrt.«¹⁰

7

James M. Van Der Laan, »Christoph Martin Wieland and the German Making of Greece«, *Germanic Review* 70 (2/1995), str. 52.

8

Hai Ren, »Embracing Wushu. Globalisation and Cultural Diversification of the Olympic Movement«, u: Monroe Edwin Price, Daniel Dayan (ur.), *Owning the Olympics: Narrati-*

ves of the New China, University of Michigan Press, 2008.

9

Isto, str. 308–309.

10

Xu Guoqi, *Olympic dreams. China and Sports 1895–2008*, Harvard University Press, Cambridge (MA), London 2008., str. 18.

Kao što sažima Xu Guoqi o svojoj knjizi *Olympic Dreams, China and Sports 1895–2008*, reformisti već u prijedlozima reformi krajem 19. stoljeća pokušavaju uvoditi tjelesni odgoj kao jedan od najvažnijih faktora samookrepljenja (*zhiqiang*) Kine. Međunarodne prijetnje i japanska okupacija u prvim desetljećima nove kineske republike, još više naglašuju nužnost promjena u odgojnom sistemu, ali prije svega i potrebu za novim sustavom sportskog odgoja. Zhang Boling, tadašnji predsjednik sveučilišta Nankai i voditelj Kineske sportske organizacije, referirao je na metaforu azijskog bolesnika kad je predstavio vlastitu viziju tjelesnog odgoja u Kini:

»Kinu se dugo vremena nazivalo bolesnikom; tek su nedavno Kinezi pokušali pronaći uzrok za kinesku bolest te za zdravlje i snagu drugih zemalja, da bi time pronašli recept za Kinu.«¹¹

Zhang je uz to predložio i dvije faze tog procesa, koje bi mogle odgovoriti na akutne probleme Kine i ujedno služiti i kao dugoročne strategije razvoja:

»Predlažem dva načina na koja bismo mogli poboljšati naš tjelesni odgoj – jedno dugoročno rješenje i jedan kratkoročni ispravak. Dugoročno trebamo uvesti obavezu tjelovježbu sve od osnovne škole nadalje i poticati čitavu naciju na razvijanje životne navike dobre tjelesne kondicije. Kratkoročni ispravak bila bi organizacija mnogobrojnih igara i utakmica između kineskih i stranih ekipa. Takvi direktni sukobi pomogli bi Kinezima da se riješe straha od natjecanja.«¹²

Nakon japanske okupacije kineskih teritorija, olimpijski sport postaje prvi put i realno bojište između dviju zemalja, jer Japan za promociju svoga nacionalizma počinje upotrebljavati sportaše drugih nacija iz okupiranih područja. Kina, nasuprot toj politici, već 1932. godine prvi put nastupa na olimpijskim igrama u Los Angelesu – sa samo jednim sportašem, sjevernokineskim sprinterom Liu Changchunom, kojeg je prije na olimpijadu htio poslati Japan kao predstavnika marionetske države Manzhuguo. U vrijeme republikanske vlade na jugu Kine sport postaje važno ideološko oružje u pokušajima onog što se zvalo »jiuguo qiangzhong«¹³ – »riješiti zemlju i ojačati rasu«. Već se u tim debatama pored grupe koja je zagovarala preuzimanje euro-američkog modela sporta, pojavljuje još jedna – kojoj ćemo se vratiti na kraju ovog izlaganja – a koja tvrdi (premda pod utjecajem Njemačke gdje je Chen Dengke studirao) da bi se nacija trebala fokusirati na svoje tradicionalne sportove »guoshu«,¹⁴ umjesto da slijepo imitira »Zapad«. No pripadnici obje struje su u stvari slijedili isti cilj kojeg je 1928. godine ozakonio Jiang Jieshi (Čankajšek), vojno lice, u Zakonu o tjelesnom odgoju državljana (*guomin tiyu fa*), a koji tjelovježbu propisuje obvezom svih državljana. Prvi član tog zakona glasi:

»Dužnost svakog mladog muškarca i žene u Republici Kini jest da se bavi tjelesnom vježbom.«¹⁵

Osam godina kasnije, zakonska formulacija se proširila i na ne-mlade građane Kine i zapovijedala »svakom građaninu« obveznu brigu za tjelesnu kondiciju kao »dužnost prema naciji«.¹⁶

Na ove se početke povijesti kineskog olimpizma u 20. stoljeću nastavlja vrlo burno razdoblje nakon Drugog svjetskog rata i kraja građanskog rata između KP Kine i guomindanga. Kineska participacija na olimpijadama u tom je razdoblju bila obilježena natjecanjem Narodne Republike Kine i Tajvana za status međunarodno priznate »Kine« u različitim sportskim organizacijama. U to su doba sudjelovanja kineskih sportaša u međunarodnim natjecanjima bila često upotrebljavana kao sredstvo za dostizanje političkih ciljeva. Na taj je način kineski sport odigrao važnu ulogu u, na primjer, Maovoj politici uspostavljanja prijateljskih odnosa s azijskim državama pod geslom »Prvo prijateljstvo, onda natjecanje«, a služio je i kao metoda nepolitičkog premošći-

vanja političkih podjela – tzv. »ping-pong diplomacija« između Kine i SAD u 70-im godinama.

Stoljeće duga povijest kineskog olimpizma je naravno došla do svog vrhunca s uspješnom kandidaturom Pekinga za igre 29. Olimpijade. Nakon uspjeha u kandidaturi 2001. godine, odmah su se počele pojavljivati različite spekulacije o tome kakav će biti utjecaj olimpijade na društvene, političke i ekonomske promjene u Kini. Česte su bile spekulacije o tome može li se očekivati da će Kina nakon olimpijade ići istim putem kao Južna Koreja nakon olimpijade u Seoulu 1988. godine, naime, putem brze liberalizacije ekonomije i (nešto sporijih) političkih reformi. Uz ovakva očekivanja, sve su jače bile i kritike nekih problematičnih aspekata kineske politike: poštovanja ljudskih prava, ekoloških problema i sl.

Ali, kao što to dobro sažima Susan Brownell u svom tekstu »Kina i olimpizam« (»China and Olympism«), kod ovih igara pitanje ne može više biti samo »kako će olimpizam promijeniti Kinu«, nego, puno važnije, »kako će Kina promijeniti olimpizam«. Prvo pitanje, tvrdi autorica, vrlo je problematično i vezano uz sumnjivo pokroviteljski odnos prema ne-euroameričkim državama:

»... pitanje, hoće li olimpizam promijeniti Kinu, često prekriva modernističke i kolonijalističke fantazije. Ovakvo stanovište možemo pronaći i kod zapadnih članova MOK, koji su podržali kandidaturu Pekinga. Jedan primjer je Kanađanin Dick Pound, koji je izjavio: 'Moja odluka [da glasujem za igre 2000. u Pekingu a ne u Sydneyju] temelji se na pitanju može li olimpijada učiniti nešto za zemlju, u kojoj je još nije bilo. Možemo li je time otvoriti [svijetu]? To nije bilo zato jer bi MOK imao bilo kakvu korist od toga.«¹⁷

Drugo pitanje, za koje Susan Brownell pronalazi inspiraciju i u radovima najznačajnijeg kineskog analitičara te problematike He Zhenlianga, vezano je uz strukturne promjene olimpizma. Promjene, koje autori danas često nazivaju zajedničkim terminom 'post-olimpizam', očite su i u vezi sa pekinškom olimpijadom. Naravno, termin označava prekid sa modernističkim shvaćanjem olimpijske ideje:

»Što je bio olimpizam? (...) To je bio zapadni ideal, koji se temeljio u nekim, donekle neuobičajenim lokalnim idejama antičke Grčke, koje su povezivale sport, natjecanje i kulturu. Ovi su koncepti još uvijek bili iznimka, kad su ih krajem 19. stoljeća ponovo izumili prema modernističkoj viziji. (...)

Eurocentrizam voditelja MOK doveo ih je do pretpostavke da su njihove vrednote (...) univerzalno razumljive – ali nisu bile – i često su pretpostavljali i da će širenje tih vrednota biti blagodat za svijet te da će to širenje ostati jednosmjernan proces, kojim će svijetlo zapadne civilizacije osvijetliti najtamnije kutove svijeta.«¹⁸

'Post-olimpizam' naznačuje da je koncept olimpizma doživio promjene – zbog toga jer su se promijenile dvije njegove bitne komponente: modernizam

11
Isto, str. 61.

12
Isto, str. 62.

13
Isto.

14
Isto.

15
Isto, str. 63.

16
Isto.

17
Susan Brownell, »China and Olympism«, u: John Bale i Mette Krogh Christensen (ur.), *Post-Olympism? Questioning Sport in the Twenty-First Century*, Berg, Oxford 2004., str. 60–61.

18
Isto, str. 53.

– kao vjera u tehnološki, društveni i ekonomski napredak, i kolonijalizam – kao uvjerenje da bi Europa (i Amerika) trebale modernizirati zemlje svijeta i »osloboditi« ih njihove vlastite »nazadnjačke« tradicije.

U vidu ove promjene OI u Pekingu mašu s motivom post-olimpizma, najviše naravno u vidu de-europeizacije igara. Organizatori od početka ističu prije svega kinesku kulturnu i sportsku tradiciju, ali i ideju »humanizma« (*renwen*)¹⁹ kao kinesku (a time i azijsku) alternativu univerzalističkoj europskoj etici. Središnje teme tog humanizma vezane su uz konfucijansku etiku a i uz političke modele, koje su različite azijske države i društva u prošlim desetljećima predložile kao alternative liberalnoj demokraciji i ekonomiji slobodnog tržišta. Ikonografija pekinške olimpijade slijedi taj obrat. Sva simbolika koju su organizatori odabrali za ceremonijale i grafičku reprezentaciju bila je ne samo izrazito tradicionalno kineska, nego i drukčija od euro-američkog standarda. Umjesto uobičajene jedne maskote upotrijebili su pet pojedinačnih likova Fuwa, otvaranje Igara i drugi simboli bili su vezani uz konfucijansku tradiciju – jednako snažno i očito kao što je simbolizam otvaranja u drugim olimpijadama često bio vezan uz nazivnu grčku povijest igara. Čini se da je Kina pekinškom olimpijadom pokušala svijetu predstaviti alternativnu modernost i sebe kao državu koja vlastitu »zamišljenu« tradiciju uspostavlja kao temelj jednog od centara razeurocentriranog svijeta.

Helena Motoh

**Olympism with Chinese Characteristics:
An Intercultural Problem**

Abstract

The 100th anniversary of the revival of the Olympic idea questioned the Europeanness of the Olympic ideal in the globalised reality – the 1996 centennial Olympics were given to the hometown of Coca-Cola Company, and it wasn't until 2004 that Athens got the chance to celebrate the anniversary, while the 2008 Olympics went to China. In Chinese context the Olympic ideology was refurbished into a celebration of the glorious Chinese tradition. The paper analyses the issues brought about by this last Olympic Games and examines them through the perspective of intercultural philosophy. First, the idea of Greek origin of the Olympics is analysed in its immanent late 19th century Eurocentrist context and compared to its Chinese re-interpretation. Secondly, the ideas of cultivation of body are compared in the two traditions (olympism and Chinese thought) with special attention given to the connection between self-cultivation and the interests of the country/nation. Finally, the Olympic ideology is analysed through its attitude towards inter-cultural issues and the Beijing 2008 Olympics are interpreted as an indication of a paradigm shift in the Olympic ideology.

Key words

olympism, post-olympism, China, Eurocentrism, Olympic movement